

ZIEMIA TO NASZ DOM. POZNAJEMY JĄ I CHRONIMY

EARTH IS OUR HOME. WE GET TO KNOW IT AND PROTECT IT

Dorota Duszyńska

Park Narodowy Gór Stołowych

Cele

Emocjonalne

Uczeń:

- doświadcza własnej wrażliwości zmysłowej,
- dostrzega różnorodność barw, kształtów i zapachów w przyrodzie,
- rozwija wrażliwość estetyczną,
- odkrywa, że ziemia jest *domem* dla wielu roślin i zwierząt,
- odkrywa różnorodność drobnych form życia w ściółce i glebie,
- rozwija pasję poznawania zjawisk przyrodniczych,
- uświadamia sobie, że powinien dbać o ziemię.

Poznawcze

Uczeń:

- poznaje różne znaczenia słowa ziemia,
- poznaje znaczenie Ziemi, jako miejsca życia dla ludzi, zwierząt i roślin,
- poznaje znaczenie Ziemi, jako *małej ojczyzny*,
- poznaje znaczenie ziemi, jako gleby,
- poznaje świat drobnych organizmów żyjących w glebie.

Praktyczne

Uczeń:

- doskonalą spostrzegawczość przyrodniczą,
- rozwija umiejętność samodzielnego prowadzenia obserwacji przyrodniczych,
- poznaje bogactwo świata roślin i zwierząt, żyjących w ściółce i glebie,
- potrafi porównać szczegóły w wyglądzie poznanych organizmów,
- potrafi opowiadać o swoich spostrzeżeniach.

Środki dydaktyczne

- materiały plastyczne – techniczne: kartoniki wycięte w różnych kształtach (paleta malarza, różne figury geometryczne, liście, kwiaty itp), klej, farby, nici, sznurki, koraliki, podkładki do prac plastycznych,
- łopatką i pojemniki plastikowe na próby glebowe,
- kubeczki szklane lub plastikowe, akwarium, konewka, butelki i słoiki o ciekawych kształtach, łyżki,
- biały obrus plastikowy – *cerata*,
- sita, lupy,
- próbki gleby, suchy piasek rzeczny, drobne kamyki, glina, woda, olej jadalny,
- opaski (chusty) do zaślonięcia oczu,

- plansze demonstracyjne,
- atlasy, przewodniki, klucze wybrane przez nauczyciela.

Przygotowanie do zajęć

Przed przystąpieniem do realizacji tematu trzeba wybrać odpowiednie miejsce – w parku lub na łące w pobliżu szkoły, gdzie można przeprowadzić terenową część zajęć.

Przebieg zajęć

Etap wprowadzający

1. Ćwiczenia uwrażliwiające: *Otwieramy oczy, uszy, nosy, ręce... – poznajemy przyrodę wszystkimi zmysłami*

a) Odkrywamy bogactwo kolorów w naturze – tworzymy paletę malarza

Zadaniem ucznia jest znalezienie w najbliższym otoczeniu jak największej liczby naturalnych kolorów. Każdy otrzymuje kartonik wycięty w kształcie malarskiej palety (o wymiarach maksymalnie 10x10 cm) i jego jedną stronę pokrywa cienką warstwą kleju biurowego. Na paletę należy nakleić małe kawałeczki znalezionych w najbliższym otoczeniu *kolorów* (liści, kwiatów, traw...itd.) i stworzyć *obraz* – własną kompozycję barwną.

Ćwiczenie można przeprowadzić w dowolnej wersji:

- każdy uczeń nakleja cząsteczki *kolorów*, tak, aby uzyskać najwięcej barw na swojej paletce
- uczniowie pracują w grupach – każda grupa zbiera jeden określony kolor, tak aby znaleźć jak najwięcej odcieni danej barwy np. zielonej lub brązowej itd.
- każdy uczeń znajduje 3 zielone, trzy żółte, 3 brązowe elementy itd.

b) Odkrywamy bogactwo zapachów w naturze – tworzymy koktajl zapachowy

Zadaniem ucznia jest sporządzenie kompozycji zapachowej. Każdy otrzymuje kubeczek (oznakowany imieniem lub symbolem), do którego zbiera drobne cząstki roślin, kory, ziemi itp. o różnorodnych zapachach. Następnie uczeń dokładnie zapoznaje się ze stworzonym przez siebie *koktajlem zapachowym* i próbuje go opisać słowami (jaki jest ten zapach? słodki, kwaśny, ostry, łagodny, do czego jest podobny itp.). Można wprowadzić dodatkowe elementy zadania:

- uczeń wykorzystując jedynie zmysł węchu (z zawiązanymi oczyma) stara się odnaleźć swój *koktajl zapachowy* wśród kubeczków ustawionych np. na ławce
- uczniowie dobierają się w grupy kilkuosobowe i tworzą w jednym pojemniku wspólny *koktajl zapachowy*, a następnie z zawiązanymi oczami odnajdują go za pomocą węchu wśród innych

c) Poznajemy przyrodę za pomocą dotyku

Uczniowie losują kartoniki, na których jest zapisana cecha przedmiotu (np. gładki, szorstki, mokry, suchy, ostry, twardy, miękki i inne). Zadanie polega na odnalezieniu naturalnego przedmiotu, posiadającego wylosowaną cechę.

Inna wersja ćwiczenia:

- uczeń z zawiązanymi oczami losuje przedmiot naturalny (np.: kasztan, kamień, liść lub inny), poznaje go dotykiem, węchem, słuchem i opowiada swoim kolegom, jaki jest ten przedmiot. Na zakończenie odsłania oczy i porównuje poprzednie wrażenia ze wzrokowymi.

Fot. 1. Przygotowywanie koktajli zapachowych (fot. R. Zubkowicz)
Photo 1. Preparing the scent cocktails

Etap realizacji

Ćwiczenia terenowe (w parku, na łące, nad rzeką, w lesie, polu ornym).

1. Ziemia pod naszymi stopami – podłoże po którym depczę

Ćwiczenia

a) Poznajemy glebę wszystkimi zmysłami (zał. 1 – zob. cz. referatowa – red.)

Przy pomocy łopatkę nauczyciel wycina 2-4 próby gleby w różnych miejscach (np. w lesie, w polu ornym, nad potokiem, na trawniku), które posłużą do obserwacji i badania:

- próba wzrokowa,
- próba zapachowa,
- próba dotykowa (zał. 1 – zob. cz. referatowa – red.).

Uwaga! Schemat zamieszczony w zał. 1 należy wykorzystać tylko jako pomoc do formułowania pytań i porównywania wrażeń, a nazwy typów gleb należy pominąć (te są przeznaczone dla uczniów starszych klas)

Wniosek: Gleba wygląda jak tort, tzn. ma kilka warstw, które różnią się kolorem i grubością. W różnych miejscach gleba inaczej wygląda i pachnie.

2. Gleba to miejsce życia roślin i zwierząt

Ćwiczenia

a) Wycięta stopa, czyli zobacz na czym stoisz!

Każdy uczeń stawia na kartonie stopę i obrysowuje jej kontur. Następnie wycina, tak by powstało *okienko* w kształcie stopy. Każdy kładzie *swoją wyciętą stopę* na ziemi i prowadzi dokładną obserwację życia roślin i drobnych zwierząt w ziemi pod stopą.

b) Mali mieszkańcy ziemi pod moją stopą

Każdy uczeń pobiera spod stopy próbkę gleby i umieszcza ją na białym obrusie plastikowym. Następnie delikatnie rozdrabnia bryłę gleby i z pomocą sita oraz lupy

Fot. 2. Co w glebie piszczy? (fot. D. Anderwald)
Photo 2. What is there in the soil?

odszukuje drobne zwierzęta bezkręgowce, szczątki roślin. Za pomocą łyżeczki umieszcza je w pojemniku. Każdy uczeń obserwuje odnalezione zwierzęta i części roślin.

Wniosek z ćwiczenia: Ziemia, po której codziennie deptają świat, w którym żyje bardzo dużo małych istot.

Etap podsumowujący

1. Rozmowa kierowana *Czym dla mnie jest ziemia?*

Ziemia to wielki dom, w którym mieszkają ludzie oraz rośliny i zwierzęta.

2. Konkurs plastyczny i prezentacja prac. Do wyboru:

- rzeźby w glinie (głina, woda, podkładki do pracy),
- kompozycje klejone z kamyków.

3. Inszenizacja legendy opowiadającej *O mojej Ziemi*.

4. Wypełnienie karty pracy

- Co ukryło się pod Twoimi stopami. Narysuj!
- Na którym rysunku znajduje się okolica podobna do Twojej. Pokoloruj ją!
- Narysuj dom, w którym mieszkasz!

Załączniki

Nr 1 – Próba palcowa – plansza demonstracyjna.

Nr 2 – Karta pracy

Literatura dla nauczyciela

Chmelowa E. 1988. *Baśnie z gór*, Warszawa.

Soida D. 1996. *Jak z klocków edukację budować. Zasady i techniki edukacji ekologicznej*. Cz. 2., Kraków.

Soida D., Kotynia T. 1994. *Edukacja środowiskowa w terenie. Pomysły i pomoce*, Kraków.